

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yapısal Etkenlerin Rolüne Türkçe-İran Dilleri Özeline Bir Bakış

İnan GÜMÜŞ¹, Pınar DAĞ²

¹*Okutman, Süleyman Demirel Üniversitesi Uluborlu Selahattin Karasoy MYO; Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (SDÜTÖMER), inangumus@sdu.edu.tr*

²*Okutman, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir MYO; Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (SDÜTÖMER), pinardag@sdu.edu.tr*

ÖZET

Bilindiği gibi her dil, komşusu olan öteki dillerle çeşitli boyutlarda sürekli olarak ilişki içerisinde olagelmıştır. Dil ilişkileri, toplumların ve kültürlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin bir sonucu olarak görülmektedir. Özellikle ticari, dinsel, kültürel ve siyasal nedenlerle birbirlerini etkileyen toplumların dillerinde de çeşitli benzeşimlerin olması doğaldır. Bu durum, bilgiyi aktaran toplumun, aynı zamanda dilini de çeşitli boyutlarla aktarmış olduğunu gösterir. Türkçe de, tarih boyunca birçok toplulukla ve doğal olarak da birçok dille etkileşim hâlinde olmuştur. Bu etkileşim Türkçe için hem etken hem de edilgen yönüyle ortaya çıkmıştır.

Dil ilişkileri genel olarak sözcük alışverişi biçiminde ele alınmıştır. Sözcük alışverişinin dışında dillerin birbirlerini ses, biçim, anlam ve söz dizimi gibi düzeylerde de etkilemesi söz konusudur. Özellikle söz dizimi düzeyindeki etkilemeler, dil ilişkilerinde ileri düzeyde etkilenme olarak görülmektedir. Bu durum, söz dizimi kopyalaması yapan dilin, kopyaladığı hedef dilin etkisinde geliştiğini gösterir. Türklerin en eski komşularından biri olan İranlıların dilleri de Türkçenin eski dönemlerden beri ilişki içerisinde olduğu dillerdendir. İran dilleri, Hint-Avrupa dil ailesine bağlı olarak görülse de söz dizimi bakımından bu gruptaki

dillerden ayrılmaktadır. Türkçenin genel söz dizimi eğilimine bağlı olarak ÖZNE + TÜMLEÇLER + YÜKLEM biçimindeki diziliş İran dillerini Türkçeye yaklaştıran özelliklerden biridir. Söz dizimi dışındaki kimi seslik, biçimlik ve söz'lük benzeşimlerin varlığı, söz konusu dilleri birbirine yaklaştıran öğeler olarak öne çıkmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrenci kitlenin ihtiyaçlarına uygun bir öğretim yönteminin uygulanması, öğrenme sürecini hızlandıran bir etmen olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda öğrenci kitlenin edinmiş olduğu ve yeterliğini kazandığı dil(ler)in özelliklerinin, hedef dilin öğrenimine sağladığı katkıları belirlemek gerekmektedir. Bu bildiride dil ilişkilerinin dil öğrenme sürecine olan etkisi, Türk-İran dil ilişkilerindeki yapısal etkenlerden birini oluşturan tümce yapısı bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. İran dilli öğrenci kitlenin üzerinde gerçekleştirilen çalışma kapsamında söz konusu etkenle ilgili kimi belirlemeler yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yabancılara Türkçe öğretimi, dil ilişkileri, kopyalama, İran dilleri.

A View Specific to Turkish-Iranian to the Role of the Structural Factors in Teaching Turkish as a Foreign Language

ABSTRACT

As it is known, every language has been in relationships with other neighbor languages in various traits. Language relations have been seen as a result of the interaction between cultures and societies. It is very natural that there is a variety of assimilations in the language of interacted societies because of especially commercial, religious, cultural, and religious reasons. That shows that a society conveys not only information, but also its language with various traits. Turkish has also been in interactions with many communities and naturally many languages throughout history. The interaction has emerged in both active and inactive way for Turkish.

Language relationships have generally been considered as word transactions. It is the fact that the languages influence each other in sound, style, syntax, and semantic levels other than the word transaction. Especially the influences in the syntax level have been regarded the last point to reach. It shows that the language copying the syntax develops in the effect of the target language it copies. Iranian's languages, one of the oldest neighbors of Turkish, are one of the languages with which Turkish has been in relationship for ages. Even though Iranian languages are considered to be a branch of Indo-European, they are different from this language group in terms of the syntax. Depending on Turkish general syntax,

the sequence “SUBJECT + OBJECTS + PREDICATE” is one of the features which approach Iranian languages to Turkish. Certain the existence of allophonic, stylistic and lexical analogy except syntax is the elements that approximate these languages each other.

It has been accepted that applying an appropriate teaching method for the need of the learner mass in teaching foreigners Turkish is a factor that expedites the learning process. In this context, the contributions of the language(s) property the learner obtains and gains sufficiency to the learning target language should be determined. In the report, the effects of the language relationships on the learning process has been tried to be evaluated in the context of the sentence structure forming one of the structural factors in Turk-Iran language relationships. Some determinations are done about the factors mentioned within the study on Iranian Language learners.

Key Words: Teaching foreigners Turkish, language relationships, copying, Iranian languages.

GİRİŞ

Türkler tarih boyunca çeşitli coğrafyalarda varlık göstermişler, ayrı kültürlerle temas hâlinde olmuşlardır. Asya'nın doğusundan Avrupa içlerine kadar gerek yerleşik olarak gerekse keşif amaçlı belirli bir Türk etkisinden söz etmek olanaklıdır. Türklerin genel kabul olarak bilinen merkezî Asya coğrafyasının dışındaki yerleşmeleri dikkat çekicidir. Türklerin ana yurdu olarak genellikle Orta Asya coğrafyası akla gelir. Fakat Türklerin tarih boyunca çeşitli coğrafyaları vatan tuttıkları da bilinmektedir. “Türklerin menşe’i bahis mevzuu olunca, gözler, bugün dahi bunların ekseriyetini yaşayan kıta olduğu Ortaasya’ya dikilir; fakat bu milletin ikinci büyük ve en kuvvetli kütlesi Önyasya’da ve Karadeniz etrafında yaşamaktadır. Türklerin nüfus artıklığı tarihî devirlerde en ziyade şimdiki Avrupaî Rusî’yi, Şimalî Çin’i, Şimalî Hindistan’ı tazyik etti, fakat bu nüfus artıklığı nihayet Önyasya’da yerleşerek burada ve Karadeniz kıyılarında Türk’ün ikinci vatanını kurdu.” (Togan, 1981: 8). Togan’ın açıklamalarından da anlaşılacağı üzere, Türkler en eski çağlardan beri Ön Asya ve Karadeniz coğrafyasını yerleşim alanı olarak kullanmışlar, buradan Avrupa içlerine ve Balkanlara kadar uzanmışlardır.

Bu geniş coğrafya içerisinde Türklerin sürekli olarak temas hâlinde oldukları kavimlerden biri kuşkusuz İranlılardır. “Bilindiği kadarıyla Türklerle İranî kavimlerin ilişkisi Hunlar ile Alanlar arasında MS 370’lerde olmuştur. Alanlar üzerine gerçekleşen bir akın çerçevesinde gelişen bu ilişki, Orta Asya steplerinde İranî kavimlerin egemen olmasını engellemiştir.”

(Karaağaç, 2005: 127). Bu tarihlerden itibaren Türklerle İranlılar arasındaki ilişkiler kesintisiz olarak çeşitli boyutlarda süregelmiştir. “Çinlilerden sonra en eski komşuluğumuzun İranlılarla olması, Sâsânîlerden başlayarak yirminci yüzyılın ilk çeyreğine kadar İran’ın Türkler tarafından yönetilmesi ve bugün dahi İran sınırları içerisinde çok sayıda Türk’ün yaşıyor olması” (Karaağaç, 2005: 127), Türk-İran dil ve kültür ilişkilerinin ne denli geniş ve derinliğe sahip olduğunu gösterir.

Bilindiği gibi her dil, komşusu olan öteki dillerle çeşitli boyutlarda sürekli olarak ilişki içerisinde olagelmıştır. Dil ilişkileri, toplumların ve kültürlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle ticari, dinsel, kültürel ve siyasal nedenlerle birbirlerini etkileyen toplumların dillerinde de çeşitli benzeşimlerin olması doğaldır. Bu durum, bilgiyi aktaran toplumun, aynı zamanda dilini de çeşitli boyutlarla aktarmış olduğunu gösterir. Türkçe de, tarih boyunca birçok toplulukla ve doğal olarak da birçok dille etkileşim hâlinde olmuştur. “Öğrenme ve öğretmeler sürecinin bir sonucu olan bu diller arası alışverişler, o dilin konuşurlarının türlü düzlemlerdeki karşılıklı ilişkilerinden ortaya çıkar. Dillerin dünya üzerinde kapladığı coğrafya ile bu coğrafyada yaşayanların ilişkiler süreci, yani tarih, bu konunun ana eksenleridir; çünkü her kişi ya da topluluk, kendisinininkinden farklı coğrafyalarda yaşayan ve farklı bilgilendirme yollarından geçmiş başka kişi ya da topluluklardan yeni şeyler öğrenir ve öğrendiklerinin adını da kendi diline taşır.” (Karaağaç, 2005: 117). Türklerin bu anlamda, İranlılara vermiş oldukları dil öğeleriyle genellikle öğreten konumda oldukları anlaşılmaktadır.

Dil ilişkileri genellikle sözcük alışverişinden ibaret olarak görülmüştür. Bundaki temel neden, sözcük alışverişinin dilin yüzeysel görünüşüyle ilgili olması ve daha derin dil bilgisel kalıplardaki etkilenmelerin belirlenmesindeki zorluktan kaynaklanmaktadır. Yüzyıllardır aynı coğrafyada yaşayan ve çeşitli ilişkilerde bulunan toplumların sözcük alışverişi dışında, daha derin dil bilgisel ilişkiler içerisinde olmaları beklenir. Ancak “Bugüne kadar şaşırtıcı bir şekilde, sözlüksel olmayan yapı özelliklerinin ya hiç ödünçlenemediği ya da son derece zor ödünçlendiği, (...) sadece yüzeysel unsurların ödünç alındığı, ama gramerin ‘derin’ yapılarının ödünç alınamayacağı ileri sürülür.” (Johanson, 2007: 48). Lars Johanson, bu durumun tam tersi olması gerektiğini, dil ilişkilerini konu alan çalışmasında Türkçeyi merkeze alarak incelemiş ve sözlüksel olmayan yapısal etkenlerin dil ilişkilerinde ne denli etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu anlamda Türkçe ve İran dilleri arasında da sözlüksel malzeme dışında, daha derin dil bilgisel yapılarda da çeşitli etkilenmeler meydana gelmiştir.

Türkçe ve İran dillerinin yakınlaşmasıyla ilgili olarak Johanson, Doerfer'in de görüşlerine başvurarak şu belirlemelerde bulunur: "Doerfer'e göre Farsça çoktandır Türk dili tipine meyletmektedir ve 'bazı durumlarda hiç de Hint-Avrupa olmayan bir görünüme sahiptir.' Yakınlaşma derecesi Farsçanın daha eski devirlerinde, özellikle sentaks açısından, dikkat çekici bir seviyeye ulaşmıştır. Orta Farsça zamanından bu yana, Farsça artan bir şekilde Türkçeye birleşme noktasına doğru hareket etmektedir. Yeni Farsça-Türkçe yakınlaşması, Doerfer tarafından 'oluşmakta olan bir Türk dili' olarak gösterilen Kuzey Tacikçede, söylendiği gibi en ileri seviyesine ulaşır." (Johanson, 2007: 75-76). Bu belirlemelerden bir Hint-Avrupa dili olarak gösterilen Farsçanın zaman içerisinde bu özelliğini yitirmeye başladığını ve bir Altay dili olan Türkçeye yakınlaştığını (özellikle tümce düzeyinde) söylemek olanaklıdır. Bu durumun oluşmasında, Farsçanın, Türkçeye olan tarihsel serüveni sonucunda Türkçeden birçok dil bilgisel öğeyi kopyalaması etkili olmuştur.

Türkçe ve İran dillerindeki dil bilgisel ortaklıkları ele alan birçok çalışma yapılmıştır (Örnek olarak bkz. Johanson, 2007; Karini, 2014; Gharakhany, 2014; Eker, 2010a; Balcı, 2014; Eker, 2009; Eker, 2010b; Karaağaç, 2008 vb). Bu iki dil arasında sözcük alışverişinin yanı sıra, ses bilgisel, biçim bilgisel, tümcesel ortaklıkların olduğu bilinmektedir. Bu bildiri kapsamında, İran dilli öğrencilerin, Türkçeyi anlama ve kavramadaki beceri ve başarı durumlarını irdeleyeceğimiz için, tek tek bu ortak özelliklere değinme gereği duymadık.

Bilindiği gibi, söz dizimi düzeyindeki etkilemeler, dil ilişkilerinde ileri düzey olarak görülmektedir. Bu durum, söz dizimi kopyalaması yapan dilin, kopyaladığı hedef dilin etkisinde geliştiğini gösterir. İran dilleri, söz dizimi bakımından kendi grubundaki dillerden ayrılmaktadır. Türkçenin genel söz dizimi eğilimine bağlı olarak ÖZNE + TÜMLEÇLER + YÜKLEM biçimindeki diziliş İran dillerini Türkçeye yaklaştıran özelliklerden biridir. Bu yakınlık kuşkusuz Türkçe öğreniminde, genel dil mantığını kavrama noktasında kolaylık sağlamaktadır. Dillerin genel diziliş kurallarının benzerliği, öğrenim sürecini hızlandıran bir etken olarak görülmektedir. Bu çalışma kapsamında da dil ilişkilerinin Türkçeyi öğrenme sürecine olan katkısı -tümce yapısından hareketle- Süleyman Demirel Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (SDÜTÖMER) bünyesinde öğrenim gören İran dilli öğrenciler özelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrenci kitlenin ihtiyaçlarına uygun bir öğretim yönteminin uygulanması, öğrenme sürecini hızlandıran bir etmen olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda öğrenci kitlenin edinmiş olduğu ve yeterliğini kazandığı dil(ler)in özelliklerinin, hedef dilin öğrenimine sağladığı katkıları belirlemek gerekmektedir. Bu çalışmada dil ilişkilerinin dil öğrenme sürecine olan etkisi, Türk-İran dil ilişkileri özelinde tümce düzeyinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda İran dilli öğrenci kitlenin üzerinde söz dizimi çerçevesinde çalışmalar gerçekleştirilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar kapsamında kimi belirlemeler yapılmıştır. Böylelikle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin daha etkin duruma getirilmesi amaçlanmıştır.

Dil öğretiminde çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Öğretimi daha etkin duruma getirebilmek için kimi yöntem ve tekniklerin uygulanması doğaldır. Ancak bu yöntem ve teknikler koşullara göre değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle “Öğrenciyi merkeze alan öğretim yaklaşımlarında ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılması bir zorunluluktur. Bu sayede ‘Yabancılara Türkçe Öğretimi’ alanı için etkili bir program hazırlanması, ihtiyaçlara uygun eğitim-öğretim materyallerinin oluşturulması, öğrencilerin yaş, cinsiyet, meslek ve etnik kökenlerine uygun olarak öğretiminin planlanması ve ölçme-değerlendirme çalışmalarının amaca uygun olarak yürütülmesi mümkün olacaktır.” (Çalışkan ve Çangal, 2013: 312). Sözü edilen değişkenleri göz önüne alarak oluşturulacak olan bir program öğrenme sürecini hızlandıran bir etken olarak görülebilir. Öğrencilerin algı düzeyleri ve öğrenme süreçleri yukarıda belirtilen değişkenlere göre farklılıklar gösterebilir. Bu değişkenler içerisinde, öğrencilerin bağlı oldukları kültür evreni ve edindikleri diller, hedef dilin öğrenimine çeşitli yönlerde etki edebilmektedir. Bu durumu göz önünde bulundurarak öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir planlama yapılması, dil öğretimini daha etkin duruma getirebilecektir.

Uygulama Evreni

Bu çalışmanın uygulama evrenini, Süleyman Demirel Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (SDÜTÖMER) bünyesinde Türkçe öğrenimini sürdüren İran dilli öğrenciler oluşturmaktadır. A2, B1 ve B2 düzeylerinden seçilen birer öğrencinin, yazma becerisindeki yeterlikleri ölçülmeye çalışılmıştır. Afganistan uyruklu olan A2 düzeyindeki öğrencinin ana dili Tacikçedir. B1 ve B2 düzeylerindeki öğrencilerin ana dili ise Farsçadır ve bu öğrenciler İran

uyrukludur. Çalışmada öğrencilere, “Unsung Hero”¹ adlı kısa film izletilmiş, kısa filmle ilgili anımsatıcı görsellerin bulunduğu bir etkinlik üzerinde, izledikleri filmi yorumlamaları istenmiştir (Bkz. “Ek” bölümü). Etkinliği oluşturan konu, daha önce sınıf içi etkinlik olarak uygulanmamış ya da herhangi bir sınavda öğrencilerin karşısına çıkmamıştır. Öğrenciler, yazma işlemlerini tamamladıktan sonra etkinlikler değerlendirmeye alınmış ve tümce yapısı yönünden incelenmiştir. Ortaya çıkan bulgular yüzde olarak değerlendirilerek başarı oranı belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR

A2 Düzeyindeki Öğrencinin Etkinlik Değerlendirmesi

Tablo 1. A2 düzeyindeki öğrencinin oluşturduğu tümcelerin türlerine göre başarı oranı

	Basit Tümce	Birleşik Tümce	Sıralı Tümce	Toplam
Doğru	10	3	4	17
Yanlış	-	2	2	4
Başarı Oranı	%100	%60	%66,6	%80,95

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı gibi öğrenci toplamda yirmi bir tümce oluşturmuş ve bu tümcelerden dördünde yanlışlık bulunmaktadır. Basit tümcede başarı oranı yüzde yüz iken birleşik tümce ve sıralı tümcedeki başarı oranı düşmüştür. Birleşik tümcelerdeki yanlışlıkları şöyle belirleyebiliriz:

1. Yan tümcedeki öğelerin doğru sıralanamayışı: “Yardım etmek insanları her yerde iyi olur.” → Her yerde insanlara yardım etmek iyi olur.

2. Koşul bildiren birleşik tümcede koşul tümcesindeki dil bilgisi yapısının ve temel tümcedeki yüklemın yanlış seçilmesi: “Eğer hayvanları zarar veriyorsun hiç iyi değil.” → Eğer hayvanlara zarar verirsen hiç iyi olmaz.

Sıralı tümcelerde görülen yanlışlıklar şunlardır:

¹ Filmin resmî video bağlantısı için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=uaWA2GbcnJU> (Erişim Tarihi: 24.04.2017).

1. Sıralanan tümcelerden birincisinde yardımcı eylemin bulunmayışı ve bağlacın yanlış kullanılması: “Fakirları her gün yardım ya para veriyor.” → Fakirlere her gün yardım ediyor ya da para veriyor.

2. Sıralanan tümcelerin zaman bakımından uyuşmaması: “Sizin arkadaşları olacak ve sizi çok seviyorlar.” → Sizin arkadaşlarınız olacak ve sizi çok sevecekler.

Yukarıda sıralanan yanlışlıklar dışında öğrencinin genel anlamda tümce düzeyinde başarılı olduğunu söylemek olanaklıdır. Sözelimi ki’li birleşik tümce kuruluşunda doğru yapı sergilenmiştir: “Ben bu filmde öğrendim ki [bu adam] her gün insanlara, hayvanlara, fidanlara yardım ediyor.” Bu durumda Türkçenin ki’li birleşik tümce yapısını Farsçadan kopyalaması etkili olmuştur. Ayrıca öğrencinin kurduğu tümce yapılarını görmek açısından her tümce türüne birer örnek vermeyi uygun görüyoruz:

Basit tümce: Bir erkek her gün bu kadına yardım ediyor.

Birleşik: Fidanlara su verince hava daha temiz olacak.

Sıralı: Her akşam iş(d)en geliyor ve komşuya yemek get(i)riyor.

B1 Düzeyindeki Öğrencinin Etkinlik Değerlendirmesi

Tablo 2. B1 düzeyindeki öğrencinin oluşturduğu tümcelerin türlerine göre başarı oranı

	Basit Tümce	Birleşik Tümce	Sıralı Tümce	Toplam
Doğru	11	9	1	21
Yanlış	-	1	-	1
Başarı Oranı	%100	%90	%100	%95,45

B1 düzeyindeki öğrenci, A2 düzeyindeki öğrenciyle yaklaşık olarak aynı sayıda tümce kurmuştur. Ancak tümcelerin doğruluk oranları A2 düzeyine göre daha yüksektir. Öğrencinin burada sadece birleşik tümcede yanlışlık yaptığı, öteki yapılarda doğruyu yakaladığı görülmektedir. Yanlışlığın ulaç seçiminden kaynaklandığı, seçilen ulacın metnin bağlamıyla uyuşmadığı anlaşılmaktadır: “Parasına bakarken sonunda bütün parasını onlara veriyor.” → Parasına baktıktan sonra sonunda bütün parasını onlara [dilencilere] veriyor.

Öğrencinin kurduğu öteki tümce yapılarını görmek açısından her tümce türüne birer örnek vermeyi uygun görüyoruz:

Basit tümce: Yardım etma(e)k için zaman ve mekan önemli değil.

Birleşik: Evine gıda(e)rken otobu(ü)sd(t)a(e) bir kadına yer veriyor.

Sıralı: Kadın da çok mutlu oldu ve sevindi.

B2 Düzeyindeki Öğrencinin Etkinlik Değerlendirmesi

Tablo 3. B2 düzeyindeki öğrencinin oluşturduğu tümcelerin türlerine göre başarı oranı

	Basit Tümce	Birleşik Tümce	Sıralı Tümce	Toplam
Doğru	15	12	11	38
Yanlış	-	-	-	-
Başarı Oranı	%100	%100	%100	%100

B2 düzeyine gelindiğinde öğrencinin kurduğu tümce sayısında önemli bir artış olduğu ve kurulan bu tümcelerde yanlışlık yapılmadığı görülmektedir. Öğrencinin Türkçe tümce kuruluşunda görülen bütün yapıları başarılı bir biçimde kullandığı, metin içerisindeki bütünlüğü de koruyarak önemli ölçüde başarıya ulaştığı anlaşılmaktadır. Öğrencinin oluşturduğu metinde, yalnızca ki’li birleşik tümcede ve sıralı tümcede bir eksiklik fark edilmiştir. “Yemekten sonra sokakta yürüyordu ki bir dilenci gördü ki kızını okula göndermek istiyor.” tümcesinde bağlam açısından ikinci ki bağlacının yerine tümce tamamlanarak yeni bir tümce seçimine gidilebilirdi: *Yemekten sonra sokakta yürüyordu ki bir dilenci gördü. Bu dilenci, kızını okula göndermek istiyor.* Sıralı tümce olarak kurulan “Filmin sonunda yaşlı kadın da onu gördü ve onun yardım etmesi için onu(a) sarılmak istedi ve adam da kadını(a) sarıldı.” tümcesinde de ikinci ve bağlacı yerine tümcenin tamamlanıp yeni bir tümceye geçilmesi daha yerinde olurdu: *Filmin sonunda yaşlı kadın da onu gördü ve yardım ettiği için ona sarılmak istedi. Adam da kadına sarıldı.*

B2 düzeyindeki öğrencinin oluşturduğu tümceleri ve verilen konuya uygun olarak yazdığı metni görebilmek açısından bir paragraf vermeyi uygun görüyoruz:

Bir gün bir erkek sokakta yürüyordu. Yüre(ü)rken bir borudan boş giden suyu ve onun yanında bir çiçeğin kurumak üzere olduğunu gördü. Adam saksın(y)ı o dökülen suyun altında koydu. Sonra sokakta yüre(ü)rken bir kadın gördü ki yardım istiyordu. O kadın tek başına el arabasını sokakta(n) geçiremiyordu. Adam o kadına yardım etti. Sonra yemek yemeye gitti. Yemek yerken bir aç köpek onun yanına geldi. Ondan yemek istedi. O da kendi yemeğini o köpeğe verdi. Yemekten sonra sokakta yürüyordu ki bir dilenci

*gördü ki kızını okula göndermek istiyor. O nedenle para istiyordu.
Adam cüzdanını açtı, tüm parasını o kadına verdi.*

Yukarıda alıntılanan metinde, öğrencinin Türkçedeki tümce yapılarını başarılı bir biçimde kullandığı görülmektedir. Özellikle daha karmaşık yapıya sahip ad-eylem, ortaç ve ulaçlarla kurulan birleşik tümcelerde ve ki’li birleşik tümcelerde doğru yapıyı yakaladığı söylenebilir. Türkçenin genel söz diziminde görülen özne + tümleç + yüklem sırası, birleşik tümcelerdeki yan tümceler için de geçerlidir. Burada öğrenci genel söz dizimindeki sıralamayı yan tümcelere de uygulamış, bu anlamda metni oluştururken bütünlüğü vermede başarıya ulaşmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilere “Unsung Hero” adlı kısa film izletilmiş ve öğrencilerden bu kısa filmle ilgili düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Film izletildikten sonra öğrencilere filmle ilgili anımsatıcı görsellerin yer aldığı bir etkinlik sayfası verilmiştir. Farklı düzeylerden seçilen öğrenciler, düşüncelerini birbirlerinden bağımsız olarak ve serbestçe ifade etmişlerdir. A2 ve B1 düzeyindeki öğrencilerin kurduğu tümce sayıları birbirlerine yakinken (21-22) B2 düzeyindeki öğrencinin kurduğu tümce sayısında büyük artış (38) gözlenmiştir. Bu durumun oluşmasında, düzeyler ilerledikçe yazma etkinliğine ayrılan zamanın artması ve öğrencinin daha çok yazılı alıştırmayla karşı karşıya kalmasının payının olduğu dile getirilebilir. Düzeyler ilerledikçe tümce kuruluşunda görülen yanlışlıkların azaldığı, B2 düzeyindeki öğrencinin hemen hemen hiç yanlışlık yapmadığı görülmüştür. Toplam olarak seksen bir tümce kurulmuş ve bu tümcelerden beş tanesi yanlış oluşturulmuştur. Yapılan yanlışlıkların; öğelerin doğru sıralanamayışı, koşul tümcesindeki dil bilgisi yapısının ve temel tümcedeki yüklem yanlış seçilmesi, yardımcı eylemin eksikliği, bağlacın yanlış kullanılması, sıralanan tümcelerin zaman bakımından uyuşmaması ve ki’li birleşik tümcede ve sıralı tümcede fazla bağlaç kullanımından kaynaklandığı ifade edilebilir. Bunların dışında, oluşturulan tümcelerde (kimisi seslik ve biçimlik yanlışlıklar dışında) söz dizimi açısından bir yanlışlığa rastlanılmamıştır. Tümce kuruluşundaki doğruluk oranının yüksek oluşunda “Giriş” bölümünde belirtilen, Türkçe ve İran dillerinin tarihsel ilişkilerinden kaynaklanan birbirlerini etkileme durumu önemli ölçüde rol oynamıştır. Tümce dizilişi açısından Türkçeye yaklaşan Farsça ve ki’li birleşik tümce yapısını Farsçadan kopyalayan Türkçe, birbirlerinden etkilenen iki dil olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum elbette Türkçe öğrenimine de katkıda bulunacaktır. Bu anlamda söz dizimi açısından Türkçeyle ayrılaşan öteki

dillere oranla İran dilli öğrencilerin tümce kuruluşu bağlamında Türkçe yazılı dil becerilerinin daha önde olması olağan bir durumdur. Bilindiği gibi “Dünyadaki dillerin büyük çoğunluğu SVO, yani özne-yüklem-tümleç dilidir: Arapça, İngilizce, İtalyanca, İspanyolca, Swahili, Tayca, Vietnamca gibi. Türkçe SOV, yani özne-tümleç-yüklem dilidir. Diğer Altay dilleri de bu tiptedir. Ayrıca Çince[;] Hint, Fars, Ermeni vb. Hint-Avrupa dilleri, ölü dillerden Sümerce, Hititçe, Elamca da SOV dilidir.” (Ercilasun, 2013: 20). Köken olarak birbirinden ayrı kollarda gelişen Türkçe ve Farsça tipoloji olarak tarihsel süreç içerisinde birbirine yaklaşmıştır. Bu yaklaşma bugün kültürlerin birbirlerini tanımaları, bilgi alışverişi yapmaları, siyasal, ticari ve kültürel alanlarda çeşitli ilişkiler kurabilmelerini sağlamaları açısından yabancı dil öğreniminde bir kolaylık olarak görülmektedir. Bu durum, SDÜTÖMER özelinde gerçekleştirdiğimiz yazma etkinliğindeki başarı oranından açık olarak anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Balcı, M., 2014. *Türkçe-Farsça ilişkileri Türkçenin Farsça üzerindeki etkilerine dair bir inceleme*. Konya: Çizgi Kitabevi Yay.
- Çalışkan, N. ve Çangal, Ö., 2013. Yabancılara Türkçe öğretiminde dil-ihtiyaç analizi, Bosna-Hersek örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 13 (S. 2). 2013, ss. 310-334.
- Eker, S., 2009. Türkçe Farsça ilişkilerine ses, biçim ve tümcebilgisi düzeylerinde eşzamanlı bir bakış. *Essays On Turkish Linguistics*. (S. Ay, Ö. Aydın vd., Ed.). Wiesbaden. pp. 373-382.
- Eker, S., 2010(a). Orhon Yazıtları: İran dilleri ile ilk temaslar ve benzer birkaç öge üzerine. *III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, I. Cilt. (Ü. Çelik Şavk, Ed.). s. 322-332.
- Eker, S., 2010(b). Türkçe-Farsça dil ilişkilerinde anlam kopyaları üzerine notlar. *Prof. Dr. M. Cihat ÖZÖNDER'in Anısına Sosyoloji Yazıları I*. (N. Güngür Ergan, E. Burcu ve B. Şahin, Ed.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay., ss. 197-211.
- Ercilasun, A. B., 2013. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri. *Dil Araştırmaları Dergisi*, S. 12. ss. 17-22.
- Gharakhany, B. M., 2014. Geçmişten günümüze Türkçe ve Farsça arasındaki etkileşimler. *III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi-Bildiriler Kitabı IV*. ss. 109-121.
- <https://www.youtube.com/watch?v=uaWA2GbcnJU> (Erişim Tarihi: 24.04.2017).
- Johanson, L., 2007. *Türkçe dil ilişkilerinde yapısal etkenler*. (N. Demir, çev.). Ankara: TDK Yay.

- Karaağaç, G., 2005. *Dil, tarih ve insan*. Ankara: Akçağ Yay.
- Karaağaç, G., 2008. *Türkçe verintiler sözlüğü*, Ankara: TDK Yay.
- Karini, J., 2014. Türk-Fars dil ilişkileri, Farsçada iyelik eklerinin kullanımı, *Turkish Studies, Volume 9/3*. ss. 833-843.
- Take, M. (Yönetmen), 2014. *Unsung Hero*. Tokyo: Toei Company.
- Togan, A. Z. V., 1981. *Umumî Türk tarihine giriş, I. Cilt*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

EXTENDED ABSTRACT

As it is known, every language has been in relationships with other neighbor languages in various traits. Language relations have been seen as a result of the interaction between cultures and societies. It is very natural that there is a variety of assimilations in the language of interacted societies because of especially commercial, religious, cultural, and religious reasons. That shows that a society conveys not only information, but also its language with various traits. Turkish has also been in interactions with many communities and naturally many languages throughout history. The interaction has emerged in both active and inactive way for Turkish.

Language relationships have generally been considered as word transactions. It is the fact that the languages influence each other in sound, style, syntax, and semantic levels other than the word transaction. Especially the influences in the syntax level have been regarded the last point to reach. It shows that the language copying the syntax develops in the effect of the target language it copies. Iranian's languages, one of the oldest neighbors of Turkish, are one of the languages with which Turkish has been in relationship for ages. Even though Iranian languages are considered to be a branch of Indo-European, they are different from this language group in terms of the syntax. Depending on Turkish general syntax, the sequence "SUBJECT + OBJECTS + PREDICATE" is one of the features which approach Iranian languages to Turkish. Certain the existence of allophonic, stylistic and lexical analogy except syntax is the elements that approximate these languages each other.

Johanson determines the followings in concern with approaching of Turkish and Persian languages as well as asking Doerfer's opinions. "According to Doerfer, Persian has shown tendency to the type of Turkish language for a long time and 'in some occasions, it has an aspect which has nothing to do with the Aryan.' The level of approaching, especially in respect of syntax, reached a remarkable level in the older times of Persian. Persian has been moving towards the point of uniting with Turkish increasingly since the times of Medieval Persian. The new approaching of Turkish-Persian, in the North Tajiki presented by Doerfer 'as a Turkish language which is in the process of forming', reaches the top level as stated." (Johanson, 2007: 75-76). Resulting from these determinations, it is possible to say that Persian

presented as Aryan has started losing this peculiarity in time and approached, an Altaic language, Turkish (especially at a level of sentence). The fact that Persian copied many grammatical items from Turkish as a result of its historical adventure with Turkish has been effective on the occurrence of this situation.

It has been accepted that applying an appropriate teaching method for the need of the learner mass in teaching foreigners Turkish is a factor that expedites the learning process. In this context, the contributions of the language(s) property the learner obtains and gains sufficiency to the learning target language should be determined. In the report, the effects of the language relationships on the learning process has been tried to be evaluated in the context of the sentence structure forming one of the structural factors in Turk-Iran language relationships. Some determinations are done about the factors mentioned within the study on Iranian Language learners.

In the study, they had the students watched a short-length film called 'Unsung Hero' and the students were asked to express their opinions about this short-length film in writing. After the film had been watched, an event page in which mnemonic images about the film took place was given to the students. The students chosen from different levels expressed their opinions separately and freely. While numbers of the sentences that the students at A2 and B1 level made were close to each other (21-22), a massive increase (38) was observed in the number of sentence the student at B2 level made. The fact that the time, which was allowed for the activity of writing, increased as the levels progressed and the fact that the student's facing with more written activity played a role can be expressed in the occurrence of this situation. As the levels progressed, the fact that the mistakes seen in making a sentence decreased and the student at B2 level didn't make mistake at all was seen. 81 sentences were made in total and five of these sentences were made wrongly. The fact that the mistakes made resulted from the fact that the items were not able to ordered properly, the structure of the grammar in the conditional clause and the verb in the main clause were chosen wrongly, the disunity of the sequenced sentences in terms of tense and the overuse of the conjunction in compound sentence with "ki" and coordinate clause can be stated. Apart from these, any mistake in the sentences made (except some of the mistakes about phonothèque and morph) wasn't seen in terms of syntax. The situation of influencing each other, stated in the 'Introduction' part, resulting from the historical relations of the Turkish and Iranian languages played a significant role in making sentence with high accuracy rate. Persian approaching Turkish in terms sentence order and Turkish copying the structure of compound sentence with "ki" from Iranian occurred as two languages influenced by each other. This situation, for sure, will contribute to learning of Turkish. In this sense, in proportion to the other languages distinguishing from Turkish in terms of syntax, it is normalcy that the Turkish written language skills of the students speaking Iranian are at further level. As known, "Most of the languages in the world are SVO, namely, Subject-Verb-Object languages such as Arabic, English, Italian, Spanish, Swahili, Thai, Vietnamese. Turkish is a SOV, namely,

Subject-Object-Verb language. Altaic languages have the same characteristics as well. Moreover, Chinese[;] Indic like Indian, Persian, Armenian and so on, of the extinct languages, Sumerian, Hititian and Elamite are SOV languages as well.” (Ercilasun, 2013: 20). Turkish and Persian developing in separate branches etymologically approached each other typologically within the historical process. This approach is seen as great ease in learning a foreign language in terms of providing with cultures’ knowing each other, exchanging information, and being able to contact in various ways in cultural, political and commercial fields. This situation has been understood clearly from the success rate in the writing activity that we carried out in SDÜTÖMER.

Ek: Etkinlik Şeması

✚ Fotoğraflardan² hareketle izlediğiniz kısa filmi yorumlayınız.

² Görseller, kaynakçada künyesi verilen şu çalışmadan alınmıştır: TAKE M. (Yönetmen). (2014). *Unsung Hero*. Tokyo: Toei Company; <https://www.youtube.com/watch?v=uaWA2GbcnJU> (Erişim Tarihi: 24.04.2017).

✚ Filmin, üzerinizde bıraktığı etkiyi anlatan bir yazı yazınız.

